

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI**

BOSHLANG'ICH TA'LIMGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA RIVOJLANISH OMILLARI

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLARI

МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМ СОҲАСИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФЙДАЛАНИШ ИМКОНИЯТЛАРИ

А.Р. Ҳамроев,
БухДУ доценти

Аннотация. Бугунги кунда АҚШда мазкур соҳада таълим муассасаларининг ўқув жараёнини бошқаришга имкон берувчи 1000 дан ортиқ платформалар мавжуд бўлиб, улар таълим соҳасидаги талабалар қамров даражасини оширишга хизмат қилмоқда. АҚШдаги талабалар томонидан фойдаланиладиган масофавий таълим платформалари рақамли ўрганиш технологияларининг кенг тарқалган тури ҳисобланади. Статистикага қарайдиган бўлсак, АҚШ масофавий таълим соҳаси 2016 йилда 51,5 млрд. АҚШ доллари миқдорида даромад келтирган. Таълим муассасаларининг 78 %и онлайн дарсларни ўтказишга имкон берувчи масофавий таълим платформаларидан фойдаланишади.

Мамлакатимизда “Covid-19” пандемияси туфайли олий таълим муассасалари вақтинча ёпилган бўлса-да, профессор-ўқитувчилар ва талабалар учун таълим жараёни давом этмоқда, яъни жорий йилнинг 1 апрелидан бошлаб барча таълим муассасалари масофавий таълимни йўлга қўйди.

Дарҳақиқат, мазкур қисқа даврда талабалар учун масофавий таълимни турли хил кўринишда ташкил этиш бўйича тизимли ишлар амалга оширилди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги телеграм канали орқали @eduuz_online лойиҳасини ва ТАС-IX тармоғида <https://tube.edu.uz> каналини ишга тушириб, мазкур лойиҳа орқали мамлакатимиздаги олий таълим муассасаларининг энг малакали профессор-ўқитувчилари томонидан яратилган видеомаърузалар ушбу каналга мунтазам жойлаштириб борилмоқда. Шунингдек, олий таълим муассасаларининг расмий веб-сайтларида MOODLE, Platonus, Moodle LMS, SRS (Student Records System), МООС каби масофавий таълим платформалари ҳамда мобиль телефон ва планшетлар учун Google Classroom, Ereader иловалари ишга туширилиб онлайн дарслар ташкил этилмоқда.

Сўнгги йилларда АҚШнинг Аризона Штати, Пурдуде, Жанубий Нью-Хемпшир ва Ғарбий Губернатор университетлари каби Мега-университетлар бирлашиб, олий маълумот олиш учун арзон ва тез мослашувчан масофавий платформаларини таклиф қилишди. Ушбу амалиёт кўплаб мамлакатларга ёйилиб дунё бўйлаб 25 млн. ёшлар орасида ўтказилган Global Shapers сўровида 77,84 фоиз иштирокчилар масофавий курсларда қатнашганлик-ларини таъкидлашди. Сўнгги бир неча йил ичида Coursera, EdX в Udacity каби масофавий таълим платформалари анъанавий таълим тизимига нисбатан арзон алтернатива бўлиб, диплом ва сертификатлар беришни бошлашди.

Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда масофавий таълим компания ходимларига бериладиган имтиёзларнинг турларидан бири сифатида қаралмоқда. Масалан, Аризона Штатининг Старбускс университети юқори даражали дастурларига киришни таклиф қилди. Disney, Lyft ва Walmart каби компаниялар Guild Education орқали ўз ходимларига мукофот сифатида таълим олишлари учун ёрдам бермоқда. IBM компанияси эса масофавий таълим тизимига ўтиш орқали 200 млн. АҚШ долларини тежашга муваффақ бўлди. Coursera масофавий таълим платформаси эса тадбиркорлик субъектлари учун ҳомийлик таълимини таклиф этмоқда.

Юқоридаги таҳлилдан кўришимиз мумкинки, бугунги кунда рақамли иқтисодиёт технологиялари масофавий таълимни янада ривожлантиришга жуда катта ёрдам бермоқда. Виртуал ва кенгайтирилган воқелик, визуал равишда йўналтирилган масофавий таълим платформалари талабаларни бугунги кун талабаларига мувофиқ сифатли билим олишлари учун хизмат қилмоқда. Бугунги кунда, мазкур платформага университет профессор-ўқитувчилари томонидан, фан дастурлари, маърузалар матни, тегишли мавзу бўйича видеомаърузалар, тақдимотлар, мустақил бажариш учун машқлар ва тест саволлари жойлаштирилиб, талабалар томонидан онлайн тарзда мулоқот ўрнатилмоқда.

Ўз-ўзидан савол туғилади: мазкур яратилган масофавий таълим платформаларидан профессор-ўқитувчилар ва талабалар тўлиқ фойдалана олишяптими?

Биринчидан, Интернет тармоғи билан боғлиқ муаммолар мавжуд. Аниқроқ айтганда, аксарият талабаларнинг вилоятда истиқомат қилишини инобатга олсак, интернет инфратузилмаси вилоятларнинг чекка ва олис ҳудудларини қамраб олмаган яъни ишлаш тезлиги 0,5 Мб/с га ҳам етмайди.

Иккинчидан, яратилган тизимнинг ишлаб кетиш жараёнида албатта камчиликлар кузатилади. Яна ҳам аниқ айтганда, тизимдан фойдаланувчилар сонининг ошиб бориши натижасида серверларнинг ишлаш тезлиги пасаяди, натижада профессор-ўқитувчилар видеомаърузаларни ҳамда қолган материалларни киритишларида, талабалар эса бажарган ишларини платформа орқали юбориш жараёнида қийинчиликларга дуч келадилар.

Учинчидан, айрим профессор-ўқитувчилар ва талабаларда масофавий таълим платформаларидан фойдаланиш кўникмалари яхши шаклланмаган. Аниқроғи, ахборот-коммуникация технологияларининг сўнгги ютуқларидан барчанинг бирдек хабари йўқ.

Шундай экан, аввало масофавий таълимни самарали ташкил этиш учун бугунги шиддат билан ривжлланаётган рақамли иқтисодиёт шароитида Интернет инфратузилмасини яхшилашимиз ва мамлакатимиз Президентининг таъбири билан айтганда “Тараққиётга эришиш учун рақамли билимлар ва замонавий ахборот технологияларини эгаллашимиз зарур ва шарт. Бу бизга юксалишнинг энг қисқа йўлидан бориш имкониятини беради. Зеро, бугун дунёда барча соҳаларга ахборот технологиялари чуқур кириб бормоқда [1].

Албатта, рақамли иқтисодиётни шакллантириш керакли инфратузилма, кўп маблағ ва меҳнат ресурсларини талаб этишини жуда яхши биламиз. Бироқ, қанчалик қийин бўлмасин, бу ишга бугун киришмасак, қачон киришамиз?! Эртага жуда кеч бўлади”.

Дарҳақиқат, бугунги кунда ижтимоий тармоқлар ва алоқа платформалари рақамли вазифалар ва кун тартибининг яратиш ҳамда бошқариш учун фойдаланилмоқда. Аудиторияда қанча технологиялар ишлатилмасин, рақамли технологиялар орқали яратилган масофавий таълим платформалари ҳал қилувчи рол ўйнайди. Бу эса талабаларнинг билим олишга қизиқишини оширади ва дунёқарашини кенгайтиради. Масофавий таълимдаги рақамли ўқитиш анъанавий ўқитиш усулларига қараганда олдинга бир қадам қўйиш ҳисобланади ва қуйидаги бир қатор имкониятлар эшигини очади.

Биринчидан, масофавий таълимда рақамли ўқитиш воситалари ва технологиялари талабаларга мустақил равишда мустақил иш кўникмаларини шакллантиришга, ўрнатилган маърузалар, интерфаол топшириқлар ва бошқа замонавий таълим технологияларидан фойдаланган ҳолда видеомаърузалар ўтказишга, берилган саволларга қисқа мультимедиа видеоларини тайёрлаш, чат, почта, форум ёки аудио/видео алоқалар орқали профессор-ўқитувчиларга осонгина мурожаат қилиш имконини беради.

Иккинчидан, улар ўрганишлари керак бўлган нарсаларни тезкорлик билан аниқлай олишлари, Интернет манбааларини топишлари ва улардан фойдаланишлари, муаммоларни тезкорлик билан аниқлай олишлари ва ҳатто, олинган фикр-мулоҳазаларни баҳолай олишлари ҳам мумкин бўлади.

Учинчидан, анъанавий ўқитиш усулларига қараганда яхшироқ контекстни, мустақил равишда муаммоларни ҳал қилиш йўллариини излаб топишни ва истиқболни яхшироқ тушунишга ҳамда аналитик фикрлашни ривожлантириш учун асос бўлган танқидий фикрлаш кўникмаларига эга бўлишни ҳамда очиқ саволлар билан мурожаат қилиш орқали фикрлаш қобилиятларини ўстиришга имкон беради.

Тўртинчидан, олий таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш, рақамли иқтисодиётни ривожлантириш стратегиясининг асоси бўлган блокчейн технологияларини жорий этишга имкон беради. Чунки, блокчейн технологиялари инновацион кадрлар тайёрлаш учун таълим, фан ва ишлаб чиқариш ўртасидаги интеграцияни ривожлантириш учун янги имкониятларни очиб беради. Бу эса плагиат, муаллифлик ҳуқуқини сақлаб қолиш, энг оғир иллат – коррупцияни олдини олиш ҳамда назария ва амалиёт жараёнида талабалар томонидан инновацион маҳсулотларни шакллантириш натижаларига олиб келади.

Хулоса ўрнида айтиш жоизки, бугунги шиддат билан ривожланиб бораётган рақамли иқтисодиёт шароитида, иқтисодиётнинг барча соҳаларига, жумладан таълим соҳасига рақамли технологияларни қўллаш орқали масофавий таълимни жорий этиш, нафақат ортиқча сарф-харажатларни камайтиришга, балки замонавий дунёқарашга ва билимга эга, мустақил фикрлайдиган, Ўзбекистон Республикасини келгусида юқори марраларга кўтаришга ҳисса қўшадиган етук кадрларни шакллантиришга кўмаклашади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси // Халқ сўзи, № 19, 25.01.2020.
2. Из-за новых технологий в мире исчезнут миллионы рабочих мест. Ведомости 26 января 2016 года. <https://www.vedomosti.ru/management/articles/2016/01/27/625618-ischeznut-rabochih-mest>.

МУНДАРИЖА

Обиджон Хамидов. Рақамли технологияларни таълим жараёнига татбиқ этишининг устувор вазибалари	3
Отабек Қаҳҳоров. Рақамли иқтисодиёт тараққиёт омили сифатида	4
Қаҳрамон Тўхсанов. Таълим беришда рақамли технологиялардан фойдаланишининг аҳамияти.....	5

I ШЎБА. БОШЛАНГИЧ ТАЪЛИМГА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАШ ИМКОНИАТЛАРИ.....8

Б.Адилов. Замонавий таълимда рақамли технологиялардан фойдаланиш истиқболлари	8
Ш. Ш. Олимов. Бошланғич таълимни табақалаштиришининг муҳим омиллари.....	11
А.Р. Ҳамроев. Масофавий таълим соҳасида рақамли технологиялардан фойдаланиш имкониятлари15	
Чемезов Сергей Александрович, Саҳновская Елена Геннадьевна, Алмазова Юлдуз Исмаевна.	
Цифровые ресурсы для педагогов начальной школы.....	17
З.Л. Умуров. Таълимни рақамлаштириш шароитида педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш педагогикаси фани асослари	19
U.A. Masharipova. Boshlang‘ich ta‘limga raqamli ta‘lim texnologiyalarni joriy etish davr talabi.....	22
G‘.M.Sayfullayev, L.X.Alimova, I.S. Temirova, S.Sh. Namozova. 4-sinfrda markaziy osiyolik allomalarining tabiat.....	24
Умуров Зариф Латифбоевич. Таълимни рақамлаштириш шароитида ўқув-билув муаммоларини таълим жараёнига татбиқ қилишининг шарт-шароитлари.....	26
G‘.M. Sayfullayev, G.F.Yodgorova, F.O‘. Yodgorov. Boshlang‘ich sinf “atrofimizdagi olam” darslarida o‘qitishning raqamli texnologiyalaridan foydalanish.....	28
G‘.M. Sayfullayev, L.X.Alimova, D.O.Namroyeva. Tabiatshunoslikni o‘qitishda foydalaniladigan raqamli texnologiyalar.....	30
m.m.nigmatova. raqamli o‘yinlar bolalarni o‘qitish usuli sifatida	32
M. J. Yarashov, X. I. Hamdamova. Ta‘lim tizimida raqamli texnologiyalarning o‘rni	34
M. J. Yarashov, F. B. Barotova. Boshlang‘ich ta‘lim jarayoniga raqamli texnologiyalarning tadbiiq etish metodikasi	36
M.J.Yarashov, M.T.Axmedova. BOSHLANG‘ICH SINIF MATEMATIKA TA‘LIMNI Raqamli texnologiyalar orqali ijodiy tashkil etish jarayoni.....	38

II ШЎБА. БОШЛАНГИЧ СИНФЛАРДА ЎҚУВЧИЛАР БИЛИМИНИ БАҲОЛАШНИНГ ХАЛҚАРО ТИЗИМИ40

М. М. Юлдашева, Бафаева Дилдора. Обучение учащихся анализу художественных произведений в начальных классах на основе заданий PIRLS	40
В.Т. Jurayev, Z.Qamarova. Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilar bilimni nazorat qilish va baholash tamoyillari	43
Doniyorova Nodira, Namroyev Alijon Ro‘ziqulovich. Husnixat darslarida xalqaro tadqiqot baholash tizimi-pirls matnlarini qo‘llashning ahamiyati.....	45
Б. Мустафоев. Бошланғич синф ўқувчиларида мусиқий саводхонликни шакллантириш жараёнида мантиқий фикрлаш ва баҳолашга ўргатиш	47

III ШЎБА. ДАРСЛИКЛАРНИ ЯРАТИШДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ҚИЛИШ.....49

Мишанова А. И. ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	49
R. X. Jumayev. BOSHLANG‘ICH SINIF ONA TILI DARSLIKLARINING AFZALLIKLARI.....	50
O‘. M. Olloqova. ONA TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING LINGVISTIK KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA‘LIM TEXNOLOGIYALARINING ANAMIYATI.....	53
R. X. Jumayev, Sh.T.Elmurodova. ONA TILI DARSLIKLARIDAGI DIDAKTIK MATERIALLARNI YARATISH VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH	55
M.M.Qosimova, F.F.Qosimov. TAQQOSLASHGA DOIR TOPSHIRIQLAR USTIDA ISHLASH TEXNOLOGIYASI	58
М.А. Жумаева. ПЕДАГОГИКА ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ЎҚИТУВЧИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ.....	60